

ב. רבא אמר ללמוד מדברי חכמים ורבי שמעון, צער בעלי חיים — דאורייתא. וכן הלכה (רמב"ן בשם הגאונים וש"ד). יש אומרים שמצות עשה היא, משום עיב תעזוב עמו. (עפ"י רש"י בשבת קכה, ועוד). ויש שלמדו מלא תחסם או מעל מה הכית את אתנך ועוד). ורבי יוסי הגלילי סובר צער בעלי חיים — מדרבנן. הנפקותות המבוארות בסוגיא, באופנים שנתמעטו ממצות 'פריקה' אך הבהמה מצטערת, האם חייב לפרוק אם לאו; אם נוקטים צער בעלי חיים מדאורייתא, גם אם היה משא שאין יכול לעמוד בו — חייב (אך נוטל שכר על כך, אם דורשים משאו. עפ"י תוס'). משא"כ אם אינו מדאורייתא, יתכן ופטור (וכן סובר ריה"ג. ואפילו מדרבנן אינו חייב. תוס'). וכן אם הלך וישב לו ולא רצה לפרוק עמו — אם צעב"ח דאורייתא, חייב הלה לפרוק, אלא שזכאי לקבל שכר על כך (ולכאורה נראה שיכול לדרוש שכר לאחר שפרק. וצ"ע במש"כ בפלפולא חריפתא אות ט). וכן חייב אף בבהמת נכרי [אפילו כשאין איבה], ואפילו הוא שונאו. וכן חייב (עכ"פ בשכר. עתוס') אפילו כשרגיל לרבוץ תחת משאו, ואין חילוק בין רבוץ תחת משאו לעומד. משא"כ למאן דאמר צעב"ח דרבנן.

א. במסכת שבת (קכו:): מבוארת נפקותא נוספת; לענין דחיית איסור 'ביטול כלי מהיכנו' מפני צער בעלי חיים. וכן נפקא מינה לענין חליבה בשבת ע"י נכרי (ערא"ש וריטב"א).

ב. כתבו התוס' שגם אם צער בעלי חיים דאורייתא, מותר לעקור בע"ח על המלכים משום כבודם.

וכתב הרמ"א (אה"ע ה, יד עפ"י פסקי מהרא"י) שכל דבר הצריך לרפואה או לשאר צרכי האדם — אין בזה משום צער בעלי חיים. וי"א שתלוי הדבר במחלוקת הראשונים. בהמתת בעלי חיים אין איסור משום 'צער בעלי חיים'. וכן מוכח בחולין ז: (ע' גוב"י תנינא י"ד ע').

דף לג

עד. א. אבדתו ואבדת אביו; אבדתו ואבדת רבו; אבדת אביו ואבדת רבו — של מי קודם? וכן לענין עזרה בהנחת המשא ופדיון מן השבי?
 ב. איזהו 'רבו' לענין השבת אבידה, ולענין קימה וקריעה?
 ג. העיסוק במקרא, במשנה או בגמרא — מה עדיף?
 א. אבדתו ואבדת אביו; אבדתו ואבדת רבו — שלו קודמת (אפס כי לא יהיה בך אביון (רב יהודה אמר רב). ואפילו למאן דאמר כיבוד אב משל בן. עפ"י תוס').

אבדת אביו ואבדת רבו — של רבו קודמת, שאביו הביאו לעולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא. ואם אביו חכם — של אביו קודמת. וכן היו אביו ורבו נושאים משאוי — מניח את של רבו ואחר כך מניח את של אביו. היה אביו ורבו בבית השבי — פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו. ואם אביו חכם — פודה את אביו ואח"כ פודה את רבו.
 א. הרי"ף גרס לענין אבידה 'ואם אביו שקול כרבו' — של אביו קודמת'. ואילו לענין פדיון נפשות נראה שגם אם אינו שקול כרבו אלא שהיה אביו חכם — קודם (עפ"י רא"ש).

ב. הרמ"א (ביו"ד רמב, לד) הביא מספר חסידים, שאם הרב לימדו בשכר שאביו שילם עבורו — אביו קודם, [מפני שיש לאביו חלק בהבאתו לחיי עולם הבא, ושוב מעלת האב מעדיפתו על הרב, וכשם שאמרו באב חכם שהואיל ושוה בצד אחד לרב, האב קודם]. ואין חילוק אם הרב נטל שכר בטלה בלבד, או נטל שכר באופן האסור. (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"ג סט, עיין שם עוד באריכות ובשו"ת מנחת יצחק, ובהערות הגרשו"א לפרקנו צדד בנותן לו שכר בטלה, ונסה לומר שאביו קודם, ובפרט אם הוא ת"ח).

ב. 'רבו' שאמרו לענין השבת אבדה — לדברי רבי מאיר, זהו רבו שלמדו חכמה (— גמרא, סברת טעמי המשנה ולהבין שלא יהו סותרות זו את זו וטעמי איסור והתר חיוב ופטור. רש"י), ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה. ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה. רבי יהודה אומר: כל שרוב חכמתו (= רוב ידיעתו. ר"ן) הימנו, אם במקרא אם במשנה אם בגמרא. רבי יוסי אומר: אפילו לא האיר עיניו אלא במשנה אחת — זהו רבו. אמר רבא: כגון רב שחורא שהסביר לנו מהו 'זוהמא ליסטרון' ששינו במשנה. בירושלמי אמרו בדעת רבי מאיר: איזהו רבו — כל שפתח לו תחילה. רבי יוחנן פסק כרבי יהודה. וכן מסר עולא שתלמידי חכמים שבבבל נוקטים לענין אבידה במקום אביו, שאין מניח אבדת אביו להתעסק בשל רבו אלא ברבו מובהק (שרוב חכמתו הימנו, כרבי יהודה. רש"י). ואילו רב ששת פסק כרבי יוסי.

א. הלכה כרבי יהודה ש'רבו' שאמרו הוא זה שרוב חכמתו הימנו, אם במקרא במשנה או בגמרא (רא"ש וש"פ). מדברי הרמ"א (ביו"ד רמב) משמע שדנים על כל חכמתו כמכלול, ומי שלמדו את רובה — זהו 'רבו'. ולפיכך אין שייך שיהא לאדם יותר מרב מובהק אחד. והש"ך נטה מדבריו ונקט שכל מקצוע בתורה נידון בנפרד, כגון מקרא משנה גמרא קבלה וכד', ומי שלימדו רובה של אחת מן החכמות שבתורה — הריהו רבו מובהק. וכתב הרמ"א (יו"ד רמב, ל ממהרי"ק): 'בימים אלו עיקר הרבנות אינו תלוי במי שלמדו הפלפול וחילוקים שנוהגים בהם בזמן הזה, רק במי שלמדו פסק ההלכה והעיון, והעמידו על האמת והיושר'.

ב. אם אינו רבו מובהק — פשוט שאביו קודם, אפילו אינו חכם כלל (ב"י וש"ך — יו"ד רמב).

אמר עולא: תלמידי חכמים שבבבל עומדים זה מפני זה וקורעים זה על זה, מפני שהיו יושבים תמיד בבית המדרש ביחד ומקשים ומפרקים, וכולם למדים זה מזה (רש"י). 'עומדים' — פרש הרמב"ן בחדושי (וכ"כ הרשב"א והר"ן): כמלא עיניו, כדין רבו מובהק. הואיל וכל יום היו למדים זה מזה, החשיבו זה את זה כרבו מובהק להחמיר, אבל לא להקל — להזניח אבדת אביו. ובספר 'תורת האדם' פרש הרמב"ן שעומדים ד' אמות. והחידוש הוא שאפילו הגדול היה עומד בפני הקטן ממנו, מפני שהוא רבו. וכן לענין קריעה — רש"י ותוס' ועוד ראשונים פרשו שהיו קורעים קרע של תלמיד לרבו, שאינו מתאחה. והרמב"ן שם פרש קרע בעלמא.

ג. העוסקים במקרא — מדה ואינה מדה. במשנה — מדה ונוטלים עליה שכר. גמרא — אין לך מדה גדולה מזו (שהמשנה והגמרא משתכחים יותר מן המקרא, שבימיהם לא היה גמרא בכתב. רש"י). אמר רבי יוחנן: בימי רבי נשנית משנה זו. [מה דרש להם: הגד לעמי פשעם — אלו תלמידי חכמים